

Златка СЛАВОВА

СТАРАТА КЪЩА

Обръщам се, за да погледна през задното стъкло на автомобила и да се простя с приятната съботна вечер. Трябваше да съм на парти тази вечер. Докато приятелките ми в момента си преглеждат гардероба, за да бъдат неотразими под неоновите светлини на дискотеката, аз се клатушкам по прашния черен път за селото ми. Всяка година в началото на септември изоставената от преди двадесет години къща се изпълва с живот, защото преспиваме там, докато съберем поредната реколта бадеми. Досадно задължение! Във века на компютъра, мобилния телефон, безкръвните операции и какви ли още не аз ще съм два дни на село, където тоалетната е вън и най-често срещаното превозно средство е магаре с каручка.

Поглеждам още веднъж назад, но вече нищо не се вижда от полепналия прах по стъклото. „Какво пък — два дни не са толкова много.“ Решавам да не си хабя нервите и се отпускам на седалката.

Стряскам се и се оглеждам. Чувствам се като помощник-пилот на рали в камениста пустиня. Чудя се дали тук са чували за инфраструктура. Гледката наоколо ми доказва, че в това измерение подобно понятие е неуместно. Но вече ми се струва неуместно и неудоволствието, което изпитвам. Цялото напрежение от дългия път слиза в краката ми и оттам някаква сила го отправя в недрата на земята. Чувствам се лека и ефирна. Искане ми се да слеза от автомобила и да тичам по разораните площи, да загребвам пръст и тя да се рони в ръцете ми. Не разбирам какво се случва с мен!? Отварям прозореца за малко въздух, а ме лъхва мирис на сено, на тишина и спокойствие. Цялото неудоволствие от пътуването и престоя на село се е изпарило. Сякаш съм нов човек! Мислите ми не се лутат насам-натам, правейки планове и в напрежение за следващия ангажимент. Те търсят само наслада. Припом-

нят ми детските години, когато тичах из поляните и събирах цветя. Когато бях щастлива! Не съм и предполагала, че отново ще чуя детския порив за любов към всяко семенце, всеки слънчев лъч, към всяка твар около мен. Изпитвам щастие!...

Автомобилът спира пред старата селска къща. Стряскам се от механичния звук при трясването на вратата на автомобила и поглеждам към къщата. Виждам я олющена, мрачна, няма дори антена за телевизия. „Господи, защо ме наказваш цели два дни без цивилизация.“

Бавно вървя по обраслата с трева пътека. Спирам се пред входа на двора. Навеждам се и късам шепа трева. Вдишвам аромата ѝ. Отново съм дете. Не разбирам какво се случва с мен в този момент. Поглеждам отново къщата — самотна, очакваща. Прилича на мила старица, търсеца някого, за да му говори, да му разкаже, да го научи. Вървя сякаш в транс. Отмествам „вратата“ от суха шума, пресичам двора и тръгвам по външните стълби за втория етаж. Подминавам двете стаи, пригодени за нас, и открявам вратата на необзаведената стая. Усещам специфичния аромат на червена пръст и старо дърво, от каквото е изградена нашата къща. Пресичам стаята и отварям прозореца. Нужна ми е малко светлина и свежест, за да се огледам.

Стаята, непокътната от новото време. Подредена е от баба ми, преди да се изселят в града и изоставена така, както и 90% от къщите наоколо. Тъжно, но неизбежно. Докосвам кавиора на стените, избродиран от майката на моята баба: „Девойка пълни вода от чешмата“. Спомням си разказа на баба ми за първата ѝ среща с дядо и как ме съветваше да гледам очите, а не торбата с ермилиците, за да ме гледат и обичат един ден. Над кавиора е закачена житна украса от годианата с най-голям берекет. Всеки предмет в тази стая е с история и с всяка история баба хранеше любопитството ми като малка. Учеше ме да ценя всеки предмет, който имам, да го уважавам и да го пазя, за да ми напомня един ден колко хубави мигове съм изживяла и колко болка. Убеждаваше ме, че помнейки миналото, съм готова за бъдещето. Тези думи бяха останали в детството ми, а сега отново ми напомнят за себе си. Разбирам я вече баба, като казва, че иска да се върне на село. Не защото не може да свикне с удобството на града, а защото част от нея е останала в това село. Тук тя е градила ценностите си, мирогледите си, избирала е пътя си. А какво е за нея градът — разруха, падение. В това село са ѝ разказвали за Аспарух, за Крум, за Симеон, за Бог, а в града научава нови думи — корупция, престъпления, лъжи. Исква да се върне на село, защото вярва, че тук е съхранено доброто — моралът, ценностите, традициите. Тях тя е безсилна да ги проповядва в града, а и не иска да се огорчава повече.

Духът на тази стая ме завладява. Достига до всяка клетка. Пробужда я! Вдъхновява я! Искам да се докосна до всеки предмет наоколо, до всяка история. Искам да разбера защо тези хора са избрали града и са загърбили всичко тук. Как са погребали живота си, за да започнат отново от друга база, в друг свят.

Изваждам старите снимки от долапа и те оживяват. Коледа е и всеки е зает около прасето; започва жътва; сниман е първо комбайн, който идва на село; Лазаровден и всички са в празнични носии; а тук балират тютюн; на тази са се събрали около масата и пият вино. Чувствам се сякаш съм била там. Усещам уюта, атмосферата, щастието. Искам да бях живяла тогава. Всичко е някак си толкова човешко. „Бабо, колко ли ти е трудно сега? Ти си преживяла всичко това, а то е отминало безвъзвратно. Отминало е на само за теб, а и за всички нас.“

Прибирам снимките, затварям прозореца, за да не избягат спомените с есента. Тръшвам вратата и отивам при останалите, които вече са готови за работа. Бадемите са наблизно и тръгваме пеш. Оглеждам пейзажа наоколо, вдишвам дълбоко от наситения с аромати въздух. Искам пак да съм дете! Искам да ме обземе оная жизнерадостна любов към всичко! Но само тъга...

Събирам бадемите от земята, но мислите ми са далече. Мисля за себе си. За света. За времето, в което живея. Позволих в мене да се сблъскам два свята, две епохи, но не трябва да позволя този сблъсък да ме унищожи, да ме обрече на вечна тъга. Той трябва да ме научи да се боря, да не се примирявам, да не позволявам на ежедневието да ме отдалечи от смисъла на съществуването ми. Не трябва да се поддавам на новото, загърбвайки, отричайки, забравяйки старото. Всяка епоха носи нещо добро, но трябва да имаш очи, за да го видиш. Аз не мога да живея без постиженията на науката, до които съм се докоснала. Не мога да се върна да живея на село, когато съм познала удобствата на града като символ на цивилизацията. Аз съм продукт на новото време, ползвам интернет, телефон, телевизия. Интересувам се от мода, реклами, бързи коли. Не мога да се откажа от дискотека, вестници, театър. Не мога да спра да се интересувам от живота около мен. Нуждая се от информация. Но вършейки всички тези неща, аз все пак оставам човек с душа, сърце и емоции. Имам нужда от приятели, от обич, от почивка, от щастие, от цветя, от есен, от мир, от доверие, от уважение, от признанието, от молитва, от усмивка, от нежност, от хармония.

А сега тези иманентно присъщи ни неща се пренебрегват, остават на заден план в името на славата, властта, кариерата, парите. В стремежа към тези богове на политеистичната религия „капитализъм“ изместваме центъра на тежестта на ценностите. В тези процеси е необхо-

дим катализатор. Необходим е балансър. Необходима е спойка. Тук е мястото на митотворството и историята — като балансъри между два свята, между две епохи. Те са спойката на духа и материята, на разума и сърцето. Те са изворът, отливащ пясъка на двата бряга. Бъдещето се гради на миналото, както покривът над основите. Ако основите не са стабилни, покривът ще рухне. Ако покривът тече, основите изгниват. Материалът за цялата сграда трябва да е качествен. Здрав дух в здраво тяло.

За себе си съм наясно. Да уважаваш себе си означава да съхраниш ценностите си и да се бориш за по-добър живот. Трудно е! Но имаш ли зад гърба си урока на историята и народната мъдрост, шансовете за успех са на моя страна. Имам примера на хиляди поколения преди мен и ще е неразумно да не се възползвам от това. Ако мога да убедя човека до мен в истинността на това твърдение, то ще направя щастлив още един човек. А аз съм щастлива! Щастлива съм, че думите на баба ми не са напразни. Щастлива съм от книгите, които съм прочела, защото те носят мъдростта на вековете. Щастлива съм, че има сили да се боря, защото да се бориш за нещо, означава да се стремиш да възвисиш себе си до него.

Питаш се може би откъде идва толкова много енергия и ентузиазъм, у мен? Откъде черпя живеца на силата? Ще ти споделя: Питаш ли се защо Давид е победил Голиат? Защо Соломон отсъжда правилно? Защо Левски е победил една империя? Защо Априлското въстание е успешно? Защо Ст. Стамболов е посечен в центъра на София? Защо баба Ванга не се страхува от смъртта? Защо? Защо? Затова съм толкова щастлива! Защото знам! Ако нямах примера на поколенията, вярата в собственото ми бъдеще нямаше да е толкова силна. Защото миналото ми доказва, че ако следваш идеите си в съответствие с ценностите и морала, успехът ти ще носи щастие на всички около теб. Следвай мечтите си, постигай целите си, но знай, че всичко, което правим, е предистория, пропита с кръв и болка, която ти е дала възможност да си в тази среда, в това време, на това място. Ако уважаваш себе си, трябва да дадеш възможност на балансъра на епохите — историята — да окаже въздействието върху теб — да те учи, напътства, подтиква към борба, стимулира към успех. Така няма да платиш твърде висока цена за това, че си амбициозен. А ще бъдеш щастлив и вечно жив.

За днес работата приключи. Чувалите с бадеми са прибрани. Престоят на село, изглежда, ще ми се отрази добре, дори неочаквано добре. Май е хубаво понякога да ни се напомня, че все пак сме хора, че за да има утре, трябва да има вчера. Както се казва: „Никога не се знае какво печелиш, когато губиш, и какво губиш, когато печелиш.“ Дали загубих, или спечелих от това пътуване — бъдещето ще покаже. Аз съм щастлива, че се случи, и ще го помня!